

OSLOBODITELJSKA ISKUSTVA

3. godišće

Ova godina je određeno smirivanje unutar razvojnog procesa te koncentriranje na bitna životna pa i vjerska pitanja. Odnos među učenicima i s obzirom na konkretni život postaje osobniji. Interes prema drugom spolu je intenzivniji. Usputne veze mogu djelovati negativno na školsku koncentraciju ali i izazivati pitanja koja se tiču partnera. Na trenutke se kod mladića osjeća određena površnost s obzirom na društveno, vjersko i školsko. Ovo će biti razlog da religiozni odgoj kontemplira u zbilji sklop ovih problema i pitanja. Iskustvo da se ogriješilo o partnera ili da se bilo prema njemu nekorektnim, otvara nove vidove formiranja savjesti. Vjeroučitelj je u ovom procesu važan, dapače, nezaobilazan. Brzo će se uvidjeti da Isus kao osoba, te Isus kao spasenjska poruka može biti od velike pomoći u procesu kreiranja uravnotežene i cjelovite ljudske osobnosti.

RASPORED TEMA

Vjera - povjerenje

1. Doći do vjere - Krštenje
2. Vjera kao stav i činjenje - Krizma
3. Riječi i djela Isusova - temelj naše vjere

Ljudska prava - ljudske dužnosti

4. Ljudsko dostojanstvo i ljudska prava
5. Biblijska poruka i ljudska prava
6. Religije i ljudska prava
7. Manipulacija - prijetnja ljudskom dostojanstvu

Savjest

8. Savjest - ljudski fenomen

9. Oblikovana savjest - posljednja odlučujuća instancija

Izlazak (Exodus) - osnovno iskustvo Božjeg naroda

10. Bog oslobađa za ljubav
11. Osobna i društvena dimenzija krivnje i grijeha
12. Oproštenje i pomirenje - dar i zadatak zajednice

Biti Crkva - osloboditeljsko iskustvo

13. Slavlje oslobađanja: Pasha - Uskrs, subota - nedjelja
14. Dekalog i Propovijed na gori kao smjerkaz na putu
15. Crkva - zora Božjeg kraljevstva

Vjera - povjerenje

3.1 DOĆI DO VJERE - KRŠTENJE

Sržni sadržaji:

1. Antropološka dimenzija vjere;
2. Vjera biblijskog čovjeka;
3. Putevi do vjere,
4. Krštenje: bit i djelovanje;
5. Razlozi krštenja djece.

Proširenje sadržaja

11. Prastrah - prapovjerenje;
12. Geneza vjere;
13. Roditelji kao vjeroučitelji;
14. Odgoj - religiozni odgoj;
15. Slavlje krštenja i njegova simbolika;
16. Potreba krštenja za spasenje;
17. Krštenje i ekumena.

Osnovna namjena

Razvojna situacija vjeroučenika s obzirom na spol je različita. Djevojke dolaze prije do spoznaje da je vjera važan faktor u ljudskom životu. Mladići teže uviđaju komplementarni suodnos vjere i života. Općenito govoreći, sadržaji vjere nisu samo prilika za diskusiju unutar skupine nego također razlog osobnih opredjeljenja. Vjera koja je darovana (krštenje) i od drugih zaživljena i svjedočena (roditelji, kumovi) treba biti osobno potvrđena i prihvaćena.

Pojedinačni ciljevi

1. Značenje religioznog odgoja u sklopu onog cjelovitoga;
2. Uloga roditelja s obzirom na vjersko svjedočenje;
3. Uvidjeti i prihvatiti značenje krštenja za kršćanski život.

Metodičke upute

- Osobno sudjelovanje u kršteničkom slavlju;
- Igre povjerenja;
- Iskustvena izvješća vjeroučenika;
- Napisati svoj doživljaj *krsnog zdenca* u nekoj crkvi s obrazloženjem njegove funkcije u liturgiji i u arhitekturi crkve. Posebno je bitno uočiti njegovo mjesto.

Pomagala

Film:

“Solin '76”, KS, Zagreb.

Dijamontaža:

“Nanovo rođeni u Kristu”, KSC, Zagreb;
“Živjeti u Kristu”, KSC, Zagreb.

Literatura:

Časopis “Katcheza” II(1980)2; *Krštenje Vašeg djeteta*, KS, Zagreb 1983; Šagi-Bunić, T., *Krštenje izvan Crkve*, KS, Zagreb 1970.

3.2 VJERA KAO STAV I KAO ČIN - POTVRDA

Sržni sadržaji

1. Odgovornost kao temeljni stav društvenog života;
2. Jedinstvo u vjeri, nadi i ljubavi;
3. Vjera - sumnja - nevjera;
4. Potvrda kao trajna odluka za angažirani kršćanski život;
5. Molitva kao izraz življene vjere.

Proširenje sadržaja

11. Oblici praznovjerja;
12. Potvrđno slavlje i njegovi simboli;
13. Značenje krizme ili potvrde za izgradnju zajednice.

Osnovna namjena

Učenik procjenjuje vrijednost vjere prema njenim učincima u konkretnom životu. Vjera je vjerodostojna ako je od pomoći čovjeku. Ona ne stječe svoju snagu kroz izričaj, govorenje, propovijedanje, nego življenje i svjedočenje. Iz jedinstva vjere i života proizlazi smisao opredjeljivanja za vjeru. Svakako vjeroučenici i ovog uzrasta moraju shvatiti da vjera nije plod nastojanja i osobnog zalaganja nego nezasluzeni dar Božji koji svakako pretpostavlja i ljudsku suradnju.

Pojedinačni ciljevi

1. Uvidjeti kako praznovjerje vodi u ovisnost;
2. Pokazati karakteristike kršćanskog života na konkretnim primjerima;
3. Upoznati darove Duha Svetoga i usvojiti njihove sadržaje.

Metodičke upute

- Analiza oblika praznovjerja;
- Rasčlaniti termin "vjerovati";
- Prisjećanje na vlastitu potvrdu kao milosno susretno s Duhom Svetim;
- Upitni arak o sreći, smislu, vjeri, praznovjerju;

Pomagala

Film:

"Slučaj Stepinac", Glas koncila.

Dijamontaža:

"Kršćanin vjerno obavlja zadatak koji mu je Otac postavio" (A 180); "Kršćanin živi milosrđe u obitelji i društvu" (A 181); "Kršćanin promiče u pravdi napredak i blagostanje braće" (A 183).

Literatura:

FRIES Heinrich, *Izazvana vjera*, Jukić, Sarajevo 1983; VALJAN Velimir, *Vjera i vjerovanja. Kršćanska vjera pred suvremenim svijetom*, Svjetlo riječi, Sarajevo 1987; GORIČEVA Tatjana, *Snaga kršćanske ludosti*, Đakovački Selci 1986; STOJIĆ Anto, *Vjera - izazov mladima*, KSC, Zagreb 1986.

3.3 ISUSOVE RIJEČI I DJELA - TEMELJ NAŠE VJERE

Sržni sadržaji

1. Susreti - tlo na kojem niče povjerenje i vjera;
2. Ljudi su sretali Isusa i u njemu prepoznavali Krista;
3. Novozavjetne prispodobe i izvještaji o čudima kao izazov na vjeru;
4. Nasljedovanje Isusa kao ispunjenje vjere.

Proširenje sadržaja

11. Primjeri vjere i nevjere u Ivanovu evanđelju;
12. Iskustva vjere emauskih učenika;
13. Borba rane Crkve za ispravno shvaćanje Krista.

Osnovna namjena

Jedno od pitanja koje nam učenici često postavljaju glasi: zašto je upravo Isus razlog naše vjere? U susretima s Isusom ljudi su se nalazili pred istim pitanjem. Oni su dozreli svoju vjeru u njega na temelju njegova uskrsnuća te je ono potvrdilo njegove riječi i djela kao božanske čine. Ta vjera, posvjedočena u Novom zavjetu, temelj je i naše vjere.

Pojedinačni ciljevi

1. Razumjeti značenje Isusovih prispodoba i čudesa;
2. Iz susreta s Isusom izvući posljedice za život;
3. Prihvatiti Isusa kao primjer za ostvaren ljudski život.

Metodičke upute

- Javna rasprava: "Je li Isus bio sretan čovjek?";
- Učenici, ako je to zgodno, intervjuiraju prolaznike na ulici: "Tko je za Vas Isus?";

- Analizirati razne tipove prispodoba;
- Prereći biblijske prispodobe u današnje životne situacije.
- Rasprava o prispodobi kao stilskoj figuri u svezi s književnošću.

Pomagala:

Film:

Dijamontaža:

“Početak javnog djelovanja - u Jeruzalemu i Samariji - u sinagogama Galileje” (B 77);
 “Navještanje oko jezera Galilejskoga” (B 78);
 “Blagdan beskvasnih kruhova” (B 79), KSC, Zagreb.

Literatura:

KRENZER Ferdinand, *Naša vjera. Informacije za odrasle*, HKD, Zagreb 1983; DUDA Bonaventura, *Kako vjerovati? Komentar poslanici Hebrejima*, KS, Zagreb 1972; GOLUB Ivan, *Darovana riječ*, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1984; HALLESBY Ole Christian, *Zašto sam postao kršćanin?*, Duhovna stvarnost, Zagreb 1975.

Ljudska prava - ljudske dužnosti

3.4 ČOVJEKOVO DOSTOJANSTVO I LJUDSKA PRAVA

Sržni sadržaji

1. Antropološko utemeljenje ljudskih prava i dužnosti;
2. Pobačaj i eutanazija kao povrede ljudskog dostojanstva i ljudskih prava;
3. Čovjekovo pravo na život;

4. Značenje ljudskih prava za čovjeka dostojnu budućnost.

Proširenje sadržaja

11. Problem rasizma kao izazov kršćanstva;
12. Antisemitizam u povijesti i sadašnjosti;
13. “Žensko pitanje” u suvremenom društvu;
14. Ljudska prava i progonstva;
15. Povijesni razvoj “Povelje o ljudskim pravima”;
16. Organizacije koje se zalažu za ljudska prava (Amnesty International, Christian Solidarity International),

Osnovna namjena

Svakodnevni tisak istančava učenikov senzibilitet za očuvanje ljudskih prava. Odatle treba izvoditi obvezu svakog pojedinca da se zalaže za očuvanje temeljnih ljudskih prava. Ljudski život može tek onda biti ljudski ako je osigurano dostojanstvo svakog pojedinca kao temeljna pretpostavka.

Pojedinačni ciljevi

1. Promatrati borbu za ljudska prava kao povijesnu činjenicu;
2. Usmjeriti pažnju na čovjekovo pravo na život;
3. Upoznati bitne točke “Povelje Ujedinjenih naroda”;
4. Prepoznati pobačaj i eutanaziju kao povredu prava na život;
5. Potaknuti zalaganje za ljudska prava i ljudsko dostojanstvo u raznim područjima osobnog života.

Metodičke upute

- Iznašanje iskustava jednog zastupnika, primjerice, “Amnesty International” ili sličnih organizacija s terena;
- UJEDINJENI NARODI: “Opća povelja o ljudskim pravima”, čl. 29 (osvrt na Hrvatski ustav);
- Informacije i angažman: “Kap dobrote”;
- Izraditi nacrt jednog broja časopisa za mlade s temom: “Ljudsko dostojanstvo”;

- Promotriti tzv. “muški” i “ženski princip” u stvaranju kulturnih vrednota, te odgovoriti iz vlastitog kuta gledanja na pitanja emancipacije.

Pomagala

Film:

Bogdan Žižić, “Ne naginji se van”.

Dijamontaža:

“Djeca, ničija briga” (Hp 31); “Logor bolesti” (Hp 33); “Stari ljudi i njihovo mjesto pod suncem” (Hp 36); “Gonjeni nepravdama” (Hp 39); “Emigracija, otvoreni problem” (Hp 40), KSC, Zagreb.

Literatura:

STOJIĆ Anto, *Naša budućnost*, KSC, Zagreb 1988; FALLACI Oriana, *Pismo nerođenom djetetu*, Znanje, Zagreb 1980; PALAČEK Vladimir, *Pravo na život*, Zagreb 1988; POZAIĆ Valentin, *Život dostojan života. Eutanazija u prosudbi medicinske etike*, FTI, Zagreb 1985; BEOCKLE Franz, *Umrijeti dostojno čovjeka*, DKA, Zagreb 1985.

3.5 BIBLIJSKA PORUKA I LJUDSKA PRAVA

Sržni sadržaji

1. Biblijsko utemeljenje čovjekova dostojanstva, njegovih prava i dužnosti;
2. Božja naklonost prema čovjeku kao uzorak čovjekove brige za čovjeka;
3. Isusovo ophođenje s ljudima;
4. Zapovijed ljubavi nadvisuje pravednost.

Proširenje sadržaja

11. Proročke opomene glede pravednosti;
12. Pravno ponašanje Izraelaca prema nežidovima;

13. Pitanje ropstva na primjeru poslanice Filomenu.

Osnovna namjena

Učeničko pitanje: “Jesam li ja kao kršćanin posebno zadužen za ostvarivanje ljudskih prava?” nalazi svoj odgovor u evandeoskoj poruci o Božjoj nesebičnosti u Isusu. Moj se kršćanski život ostvaruje kroz zalaganje za najslabije: Božja ljubav prema nama sili nas da tu ljubav darivamo bližnjima.

Pojedinačni ciljevi

1. Analiza ljudskih prava prema Iz 58;
2. Vidjeti da je Isus poradi čovjeka rušio tradicionalne predodžbe zakona i bogoštovlja;
3. Učiti shvaćanje da ljubav premašuje granice pravednosti.

Metodičke upute

- Uspoređivanje starozavjetnih biblijskih ulomaka (primjerice: Lev 20; Iz 58) sa zahtjevima Govora na gori;
- Biblijski tekst: Himan Fil 2,5-11;
- Primjer rane Crkve: evangelizacija i ljudska prava idu zajedno.

Pomagala

Film:

“Quo vadis Domine?”

Dijamontaža:

“Idimo u susret suncu” (A 233); “Blaženstva i naš život” (A 235); “Isus dolazi i živi naš život” (A 236); “Članovi jedne velike obitelji” (A 239), KSC, Zagreb.

Literatura:

MOLTMANN Juergen, *Tko je čovjek?*, DKA, Zagreb 1982; ROMAC Stanko, *O Kristu - Crkvi i čovjeku. U ozračju nedokučivoga*, Zagreb 1985; GOLUB Ivan, *Od kompromisa do ljubavi. Razmišljanja o Bogu i čovjeku*, KS, Zagreb 1975.

3.6 RELIGIJE I LJUDSKA PRAVA

Sržni sadržaji

1. Svjetske religije i ljudska prava;
2. Sloboda vjeroispovijesti i sloboda savjesti;
3. Sekte mladih i ljudska prava.

Proširenje sadržaja

11. Ljudska prava i crkvena praksa;
12. Mirovne inicijative u svjetskim religijama;
13. Položaj žene u svjetskim religijama.

Osnovna namjena

Učenik procjenjuje vrijednost i uvjerljivost neke religije (Crkve) prema njenom zalaganju za ostvarivanje ljudskih prava. Usp. također 3.5 gore.

Pojedinačni ciljevi

1. Uočiti razvoj crkvenih stavova prema ljudskim pravima kroz uspoređivanje crkvenih tekstova ("Humanae vitae, Communio et progressio"...);
2. Uvidjeti koliko vjersko garantira vrijednost i dostojanstvo čovjeka.

Metodičke upute

- Organizirati u razredu raspravu o temi: "Religija zarobljuje ljude - za i protiv";
- Čitanje i analiziranje crkvenih tekstova koji se odnose na ljudska prava.

Pomagala

Film:

Serija na Hrvatskoj televiziji o različitim konfesijama.

Dijamontaža:

"Ta čudna žeđ za beskrajnim" (Hp 17); "Taize: Borba i kontemplacija" (Ca 4).

Literatura:

SEKRETARIJAT ZA NEKRŠĆANE, *Prema susretu religija. Sugestije za dijalog*, HKD, Zagreb 1968; DUGANDŽIJA Nikola, *Religija i ideologija suvremenog svijeta*, Centnar za društvena istraživanja sveučilišta, Zagreb 1980; DANIELOU Jean, *Vjera kroz vjekove i čovjek današnjice*, HKD, Zagreb 1975.

3.7 UGROŽAVANJE LJUDSKOG DOSTOJANSTVA MANIPULACIJOM

Sržni sadržaji

1. Narav i oblici manipulacije; njeno etičko vrednovanje;
2. Ugrožavanje ljudskog dostojanstva medijem i reklamama;
3. Manipulacija u politici i gospodarstvu;
4. Biološka manipulacija čovjeka.

Proširenje sadržaja

11. Vlastito samootuđenje kao plod manipulacije.

Osnovna namjena

Učenik se doživljava podložnim najrazličitijim zahtjevima. Ti zahtjevi, ukoliko njime manipuliraju, ometaju njegovo samoostvarenje. Zbog toga mu treba pomoći da prozre pozadinu i mehanizme manipulacije. Zloupotreba čovjekove izloženosti se mora sprečavati radi očuvanja ljudskog dostojanstva.

Pojedinačni ciljevi

1. Uočiti razliku između istine i propagande;
2. Na izabranim primjerima prozreti bezočnost reklame;

3. Svratiti pažnju na elemente manipulacije u vlastitom životu i ispitati razloge podložnosti manipulaciji.

Metodičke upute

- Analiza propagandnih simbola i pojedinih reklama;
- Obraditi neke dobre karikature;
- Proučiti primjere masovne histerije u sportu i uličnim demonstracijama;
- Analizirati i druge oblike u kojima su povrijeđena temeljna ljudska prava i umanjeno njegovo dostojanstvo: tisak, javnokućišta, filmovi, TV i Radio program...

Pomagala

Film:

Petar Krelja, "Godišnja doba", Zagreb film.

Dijamontaža:

"Po uzoru na Krista u službi smo istine" (A 184); "Ljubav prema Bogu u ljubavi prema bližnjemu" (A 229); "Grob za Boga" (Hp 18), KSC, Zagreb.

Literatura:

ŠUŠNJIĆ Đuro, *Ribari ljudskih duša. Ideja manipulacija i manipulacija idejama*, Mladost, Beograd 1976; ĆIMIĆ Esad, *Politika kao sudbina. Prilog fenomenologiji političkog stradalništva*, Mladost, Beograd 1981.

Savjest - odgoj savjesti

3.8 SAVJEST KAO OPĆELJUDSKA POJAVA

Sržni sadržaji

1. Bit i oblici savjesti;
2. Shvaćanje savjesti u Starom i Novom zavjetu;

3. Znanstveni pokušaji tumačenja savjesti;
4. Savjest i ljestvica vrednota;
5. Suglasnost i protuslovlje između državnog zakonodavstva i kršćanskog morala (konformistička, buntovna... savjest).

Proširenje sadržaja

11. Tumačenje savjesti kroz povijest;
12. Životna načela u biblijskoj mudrosnoj literaturi.

Osnovna namjena

Vjeroučenik se nalazi u fazi preispitivanja i raskida s dosadašnjim autoritetima. On traži nove životne modele s jasnom ljestvicom vrednota. U sučeljavanju s različitim teorijama savjesti uvidjet će da je savjest općeljudski fenomen koji poznaje razne povijesne pokušaje tumačenja njegova porijekla i razvoja. Preko religioznog shvaćanja savjesti kao odgovornosti pred Bogom, vjeroučenik treba naučiti dosljednost prema sebi i drugima.

Pojedinačni ciljevi

1. Upoznati Kohlbergove i Piagetove stupnjeve moralnog prosuđivanja;
2. Usporediti tzv. kršćansku savjest s drugim teorijama savjesti;
3. Usporediti i analizirati temeljne tekstove raznih državnih ustava o savjesti;
4. Uvidjeti značenje savjesti za vjeru;
5. Sučeliti se s Newmanovim citatom: "Najprije savjest, onda papa".

Metodičke upute

- Analiza nekih mudrih izreka o savjesti;
- Rasčlamba strukture krivo formirane savjesti;
- Slike savjesti u medijima: TV, radio, film, kazalište, beletristika...

Pomagala

Film:

Vatroslav Mimica, "Događaj", Jadran film, Zagreb.

Dijamontaža:

“Vratit ću se ocu - Ispovijed” (A 169);
“Kršćanin vjerno obavlja zadatak koji mu je Otac postavio” (A 180).

Literatura:

WRIGHT John J, “*Savjest i autoritet. Napetost i sklad*, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1984; FUČEK Ivan, “Odgoj savjesti i prva ispovijed u sazrijevanju ličnosti”, u: *Kateheza* 2(1980)1, 22-34; SRAKIĆ Marin, “Obitelj odgojiteljica savjesti” u: *Kateheza* 3(1981)1, 16-24.

3.9 IZGRAĐENA SAVJEST KAO ZADNJA NORMA DJELOVANJA

Sržni sadržaji

1. Razvoj osobne savjesti;
2. Oblikovanje savjesti u duhu evanđelja;
3. Kršćansko gledanje na zapovijed i zakon, autoritet i poslušnost;
4. Pravila za otklanjanje konflikta savjesti.

Proširenje sadržaja

11. Primjeri osobnog odlučivanja po savjesti u Bibliji i crkvenoj povijesti;
12. Ugrožavanje slobode savjesti;
13. Uloga prosuđivanja većeg dobra u rješavanju konflikata savjesti;
14. Pitanje savjesti na području obiteljskog, političkog i gospodarskog života te na području tehnike.

Osnovna namjena

U borbi za osobnu samostalnost i slobodu, mladi doživljavaju zakone, zapovijedi i autoritete kao zahtjeve kojima moraju udovoljavati. U svom traganju za pronalaženjem orijentacije u tim sučeljavanjima, učenik treba učiti oblikova-

ti svoju savjest u duhu evanđelja kako bi u najrazličitijim životnim situacijama mogao donositi osobne, konačne odluke.

Pojedinačni ciljevi

1. Upoznati čovjekovo djelovanje po savjesti;
2. Uvidjeti povezanost odgoja, iskustva i oblikovanja savjesti;
3. Otkriti značenje odlučivanja po savjesti u zvanju, u javnosti i politici.

Metodičke upute

- Uvježbavati formiranje savjesti pomoću usporedbi: “Savjest je za mene kao...”;
- Ukazivanje na situacije u kojima se traži donošenje osobne odluke;
- Njegovanje redovitog “ispitivanja savjesti”;
- Primjeri odlučivanja po savjesti iz književnosti;
- Vježbe simuliranja; igre uloga (svećenik, otac, djevojka...);
- Pribilježbe u vježbaonici vlastitih refleksija o savjesti.

Pomagala

Film:

Vatroslav Mimica, “Banović Strahinja”, Jadran film, Zagreb.

Dijamontaža:

“Kršćanin poštuje i njeguje fizičko i duhovno dobro bližnjega” (A 182); “Po uzoru na Krista, u službi smo istine” (A 184);

Literatura:

ŠUŠTAR Alojz, *Sloboda savjesti*, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1982; ŠUŠTAR Alojz, *Odgoj savjesti*, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1983.

Izlazak - osnovno iskustvo Božjeg naroda

3.10 BOG OSLOBAĐA ZA LJUBAV

Sržni sadržaji

1. Biti na putu - jedno od čovjekovih osnovnih iskustava;
2. Jahve - Bog s nama, vodi u slobodu: Izl 3,6-8; 13,17-14,31;
3. Život s Kristom - hoditi u odvažnosti i ljubavi.

Proširenje sadržaja

11. Izlazak kao leitmotiv duhovnog pjesništva i spirtuala;
12. Hodočašćenje u kršćanstvu i drugim religijama.

Osnovna namjena

Vjeroučenik se svaki čas susreće s raznim oslobodilačkim pokretima: mirovni pokret, alternativne grupe, emancipacija žene itd. On međutim doživljava i jedno drugo iskustvo: Crkva je represivna; Ti moraš ići u Crkvu; Ona te veže zabranama seksualnog morala itd. U sučeljavanju s iskustvom starozavjetnoga naroda Božjega, učeniku se posreduje spoznaja da je Bog prisutan svugdje gdje je na djelu oslobađanje. Tamo gdje čovjek u društvenim oslobađanjima doživljava slobodu, tu on susreće Boga, jer "Bog nas je oslobodio za slobodu, a ne za ropstvo" (Pavao).

Pojedinačni ciljevi

1. Upoznati povijest oblika i povijest redakcija starozavjetnih izvještaja Izlaska;
2. Usporediti druge starozavjetne tekstove (primjerice one iz vremena babilonskog sužanjstva) s događajem Izlaska;

3. Prenijeti biblijsko događanje Izlaska na osobni život;
4. Naći razumijevanja za kršćanski angažman u teologijama oslobođenja.

Metodičke upute

- Obraditi pojedine sudbine emigranata;
- Tematika Izlaska u religioznom pjesništvu, kao i u ostalim oblicima umjetnosti.

Pomagala

Film:

"Deset Božjih zapovijedi".

Dijamontaža:

"Izrael u Egiptu" (B 45); "Izrael na putu prema obećanoj zemlji" (B 46); "Osvajanje Svete zemlje" (B 47).

Literatura:

ČUTURIĆ Dragan, *Rastrgani životi. Zapisi Gastarbeitera*, HKD, Zagreb 1981.; TOMIĆ Celestin, *Poruka spasenja Svetog pisma Starog zavjeta*, Konventualci, Zagreb 1983.; JURČEVIĆ Marijan, *Antropologija i spasenje danas*, u: Zbornik radova KLJŠ, Zagreb 1987; (Cijeli ovaj Zbornik je o toj temi!).

3.11 OSOBNA I DRUŠTVENA RAZINA KRIVNJE I GRIJEHA

Sržni sadržaji

1. Antropološka i teološka dimenzija spasenja/ /milosti i zla/grijeha;
2. Biblijska prapovijest (Post 1-11): model spasenja/propast u ljudskoj povijesti;
3. Pragrijeh i istični grijeh;
4. Pojmovi: laki - teški - smrtni grijeh.

Proširenje sadržaja

11. Grijeħ i moral zakona;
12. Današnji oblici kolektivnog grijeħa;
13. Kršćansko poimanje krivnje i grijeħa u usporedbi s drugim religijama;
14. Davao - egzorcizam/Zli-zlo.

Osnovna namjena

Čovjek je uronjen u svijet koji je opterećen ljudskom krivnjom. Taj svijet ga oblikuje od početka i sam pojedinac postaje prenositeljem takva svijeta na nova pokoljenja. Iskustvo osobne krivnje dio je svakog ljudskog života. Krivnja pojedinca se odrazuje na drugima kao i obrnuto.

Pojedinačni ciljevi

1. Upoznati biblijsko tumačenje krivnje i grijeħa;
2. Promotriti današnje oblike kolektivnog grijeħa;
3. Pokazati kriterije za prosuđivanje krivnje;
4. Svratiti pozornost na mogućnosti i zapreke za iskustvo grijeħa.

Metodičke upute

- Rad sa suvremenim novinskim člancima;
- U grupnom radu napraviti popis "lakih" i "teških" grijeħa.

Pomagala

Film:

"Egzorcizam"; 0133-18 "Satiemania", Filmoteka 16.

Dijamontaža:

"Obratite se Bogu živomu" (Cr 1); "Umrijeti s Isusom da bi s Njim uskrsnuli" (Cr 3); "Živjeti novi život u Duhu Svetomu", KSC, Zagreb.

Literatura:

FUČEK Ivan, *Susret s Bogom dobrote*, FTI, Zagreb 1980; FUČEK Ivan, *Darivati ljubav. Pedeset novih odgovora iz moralno-vjerskog područja*, FTI, Zagreb 1984.

3.12 PRAŠTANJE I POMIRENJE KAO DAR I ZADATAK ZAJEDNICE

Sržni sadržaji

1. Ispravni i krivi oblici prevladavanja krivnje;
2. Isus poziva na obraćenje, oprašta i pomiruje;
3. Praštanje i pomirenje kao izraz žive vjere zajednice;
4. Oblici praštanja u društvu i zajednici;
5. Slavlje našeg pomirenja: sakrament pokore.

Proširenje sadržaja

11. Povijest sakramenta pokore;
12. Krivnja i prevladavanje krivnje u umjetnosti i književnosti;
13. Značenje oprosta;
14. Uloga odgoja u prevladavanju krivnje i grijeħa;
15. Kazna i praštanje kazne;
16. "Žrtveni jarac" kao društvena uloga.

Osnovna namjena

Učenik doživljava kako potisnuta krivnja ne rješava čovjekov problem i da ga tek priznanje krivnje oslobađa. On iz vlastitog iskustva zna kako se u društvu teško prihvaća i podnosi onoga tko se ne zna ispričati i tko nije spreman za pomirenje. Na Isusovu primjeru zajednica uči da Božje bezuvjetno prihvaćanja čovjeka ne prestaje u trenutku čovjekova grijeħa. Zajednica ovo svjedoči i živi u raznim oblicima pokore i pomirenja. Učenik je pozvan na sudjelovanje u pomirenju kako bi mogao praštanje doživjeti kao oslobađanje.

Pojedinačni ciljevi

1. Upoznati konkretne mogućnosti prevladavanja krivnje;
2. Ilustrirati neke mehanizme obrane i njihovo djelovanje;

3. Istražiti značenje kazne pod vidom krivnje;
4. Upoznati oblike praštanja i njihovo povjesno značenje;
5. Shvatiti ispovijed kao mogućnost obnove, a ne opterećenje i obvezu;
6. Shvatiti sakrament pokore kao znak Božjeg praštanja pojedincu u zajednici.

Metodičke upute

- Rad pomoću dijamontaža;
- Pokorničke molitve;
- Razgovor sa zatvorskim dušobrižnikom;
- Analiza raznih modela zadovoljštine za krivnju u grijeh.

Pomagala

Film:

“Braća Karamazovi”.

Dijamontaža:

“Mesija osloboditelj” (Bg 15); “Nevin osuđen” (Bg 19); “Obratite se Bogu živomu” (Cr 1).

Literatura:

STOJIĆ Ante, *Ususret Bogu obnovitelju*, KSC, Zagreb 1987; CALDELARI Henri, *Oproštenje, izvor života. Zašto i kako se ispovijedati*, Dakovački Selci, 1985; BISKUPSKA KONFERENCIJA JUGOSLAVIJE, *Pastoralna pouka o pomirenju za vjernike*, KS, Zagreb 1976; PAVAO VI, *Apostolska adhortacija o promicanju pomirenja u Crkvi*, KS, Zagreb 1975.

Biti Crkva - osloboditeljsko iskustvo

3.13 SLAVLJA OSLOBODENJA: PASHA - USKRS, ŠABAT - NEDJELJA

Sržni sadržaji

1. Slavlje kao čovjekova temeljna potreba;

2. Značenje slavlja i blagdana za zajednicu;
3. Pasha - Uskrs - Euharistija;
4. Od šabata do nedjelje;
5. Euharistijsko slavlje.

Proširenje sadržaja

11. Židovska Pasha;
12. Blagdani i običaji u crkvenoj godini;
13. Liturgijska reforma II. vatikanskog sabora.

Osnovna namjena

Slavlja ili proslave su postali već skoro svagdašnji događaji: slave se rođendani, imendani, položeni i nepoloženi ispiti, radosni i žalosni događaji. Često se upada u rizik da slavlje ne izlazi iz sivila svakodnevice već se svodi na površnu banalnost. Manjak duhovnog elementa u slavlju obično se kompenzira kvantitetom konzumiranja. Time se odmah smanjuje i mogućnost komuniciranja, što je bitna sastavnica pravog slavlja. Učenik zato u vjerskom slavlju treba prepoznati povezanost vjernika u Kristovu duhu i osjetiti se osobno pozvanim na sudjelovanje u slavlju. Pri tom sluti usmjerenost svoga života prema konačnom ispunjenju i doživljava njegov duboki smisao.

Pojedinačni ciljevi

1. Uočiti povezanost Pashe i Euharistije, šabata i nedjelje;
2. Vrednovati kršćansku obiteljsku kulturu u slavljenju nedjelje;
3. Ostvariti u razredu komunikativnu dimenziju kršćanskog slavlja: rješavanje konflikata; jednostavni oblici mladima primjerenog slavlja;
4. Upoznati povijesni razvoj i strukturu euharistijskog slavlja.

Metodičke upute

- Analizirati pohađanje mise na temelju upitnog arka;
- Usporedba učeničkih stavova u razredu s donešenim podacima;
- Iznošenje iskustava dobro uspjelog euharistijskog slavlja za mlade;

- Analiza slavljeničkih elemenata (riječ, glazba, gesta...);
- Razmotriti pojmove: oltar, ambon, prezbitarij, sakristija, tabernakul i dr. (sakralni prostor).

Pomagala

Film:

Zeffirelli, "Isus iz Nazareta".

Dijamontaža:

"Od uskrsnuća do uzašašća" (B 64), KSC, Zagreb.

Literatura:

CRNJAC Pavao, *Poezija blagdanskim trenutku*, KSC, Zagreb 1985; CRNJAC Pavao, *Poezija zajedničkoj radosti*, KSC, Zagreb 1986.

3.14 DEKALOG I GOVOR NA GORI KAO SMJEROKAZ

Sržni sadržaji

1. Ljubav rađa život, podržava ga i osmišljava;
2. Ljubav prema Bogu i bližnjemu;
3. Zakon, propis, nadilaženje ispunjavanja zakona, otvorenost;
4. Dekalog i Govor na gori.

Proširenje sadržaja

11. Povijest redakcije i povijest oblika Dekaloga;
12. Usporedbe Govora na gori kod Mt i Govora na ravnu kod Lk;
13. Interpretacija Govora na gori kroz povijest i danas;
14. Usporedba Govora na gori i Dekaloga sa životnim pravilima drugih religija;
15. Eshatološko obilježje Govora na gori.

Osnovna namjena

Učenik se svakodnevno susreće s pluralističkom "ponudom" vrednota. Nameće mu se pitanje vrijednosti tih vrednota. Počinje se plašiti osobnog prihvaćanja vrednota ukoliko stekne dojam da mu se one nameću bez osobnog odabira. Dekalog i Govor na gori trebaju mu se zato predstaviti kao šansa za ostvarenje sretnog života i kao izazov za njegovo osobno prihvaćanje. Pritom treba biti očito da su ispravni odnosi prema sebi i bližnjemu izraz Božjeg htijenja.

Pojedinačni ciljevi

1. Upoznati povijest redakcije i povijest oblika Dekaloga;
  2. Spoznati i prihvatiti "ponudu" Dekaloga i Govora na gori kao pomoć za ostvarenje sretnijeg života;
  3. Prepoznati poruku Dekaloga i Govora na gori kao življenu nadu u konačno ispunjenje čovjekovih težnji;
- Usporedbe Dekaloga s poveljama o pravima čovjeka, s ustavima...

Metodičke upute

- Bilježenje Deset Božjih zapovijedi po sjećanju;
- Usporedba Dekaloga s tekstovima drugih religija;
- Izrada popisa osnovnih vrijednosti;
- Jesu li sporazumi među ljudima neophodni?

Pomagala

Film:

"Deset Božjih zapovijedi".

Dijamontaža:

"Bog poziva čovjeka da radi u njegovu kraljevstvu" (A 174); "Dan Gospodnji" (A 177); "Rasti kao muškarci i žene u Božjem kraljevstvu" (A 179); "Kršćanin živi milosrđe u obitelji i društvu" (181).

Literatura:

BARIČEVIĆ Josip, *Put u slobodu*, KS, Zagreb

1984; KNOWLES Andrew, *Vjerovati danas*, Duhovna stvarnost, Zagreb 1985.

3.15 CRKVA KAO POČETAK OSTVARIVANJA KRALJEVSTVA BOŽJEGA

Sržni sadržaji

1. Biblijska poruka o Kraljevstvu Božjem;
2. Crkva kao obećanje i početak Kraljevstva Božjega;
3. Samosvijest Crkve na II. vaticanskom saboru;
4. Učenje crkvenog učiteljstva;
5. Jedna Crkva - mnoštvo crkava: ekumena.

Proširenje sadržaja

11. Crkva kao narod Božji, zajedništvo u Duhu Svetom i kao tijelo Kristovo;
12. Isus da - Crkva ne?
13. Crkva kao povijesna institucija;
14. Crkva svetih - Crkva grešnika;
15. Povijesni pokušaji ostvarenja Kraljevstva Božjega;
16. Raskoli i krivovjerja nekad i danas.

Osnovna namjena

Pod riječju "Crkva", učenik najčešće prvo pomisli na crkvenu zgradu, pohađanje crkve i crkvenu hijerarhiju. Shvaćanje i doživljavanje Crkve kao zajednice vjerujućih najčešće mu je sasvim tuđe. To otežava bavljenje ovom tematikom. Upoznavajući narav i zadaće Crkve prema II. vaticanskom saboru, učenik treba spoznati kako je i sam pozvan na suradnju u ostvarivanju Kraljevstva Božjega. Pritom vjeronučitelj mora imati na pameti da je za usvajanje

ili neusvajanje ovakvog poimanja Crkve presudna pozadina dosadašnjih učenikovih iskustava.

Pojedinačni ciljevi

1. Razumijevanje biblijskog govora o Kraljevstvu Božjem;
2. Shvatiti sakramentalnost Crkve kao proces ostvarivanja konačnog spasenja;
3. Pokazati povijesne primjere pokušaja ostvarenja Kraljevstva Božjega;
4. Upoznati ustrojstvo i zadatke crkvenih službi;
5. Poimanje Crkve prema II. vaticanskom saboru kao poziv na osobnu suradnju svakog pojedinca.

Metodičke upute

- Rasprava o osobnom doživljavanju Crkve;
- Statistički podaci o vjerskom životu Hrvata;
- Statistički podaci pohađanja vjerskih obreda;
- Razlika između *Crkve* i *crkve*...

Pomagala

Film:

"Maranatha". Nacionalni euharistijski kongres 1984, KS, Zagreb.

Dijamontaža:

"Kako je rođena Crkva" (Bg 21); "Isus živ u Crkvi" (Bg 22); "Služenje Crkve svijetu" (Bg 23); "Crkva pripada svima" (Bg 24); "Mladi i slobodna Crkva" (Bg 25), KSC, Zagreb.

Literatura:

ŠAGI-BUNIĆ Tomislav, *Vrijeme suodgovornosti*, KS, Zagreb 1981; HOUTART Francois, *Eksplzija Crkve*, KS, Zagreb 1971; II. VATICANSKI SABOR, *Pastoralna konstitucija: Crkva u suvremenom svijetu*, HKD, Zagreb 1968; GRGEC Radovan, *Nadanja i isčekivanje*, HKD, Zagreb 1984; BISKUPSKA KONFERENCIJA JUGOSLAVIJE, *Crkva - zajednica koju Bog saziva i šalje*, KS, Zagreb 1987.